

Nesprávné poučení

V případě nesprávného poučení účastníků řízení odvolacím soudem tak, že v jejich věci není dovolání přípustné, je porušeno jejich právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo na spravedlivý proces a podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, neboť takovým postupem jim byl odepřen přístup k dovolacímu soudu.

Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. I.ÚS 1820/18, ze dne 26.9.2018)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti 1. M. B. a 2. B. B., zastoupených Mgr. Z.T., advokátkou, se sídlem M.B., proti rozsudku Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 23. srpna 2017 č. j. 26 Nc 1810/2017-19 a rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 13. února 2018 č. j. 32 Co 448/2017-35, za účasti Okresního soudu v Mladé Boleslavi a Krajského soudu v Praze, jako účastníků řízení a nezletilého M. B., zastoupeného opatrovníkem Statutárním městem M.B., jako vedlejšího účastníka řízení, tak, že rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 13. února 2018 č. j. 32 Co 448/2017-35 bylo porušeno právo stěžovatelů na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo na spravedlivý proces zaručené čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 13. února 2018 č. j. 32 Co 48/2017-35 se ruší. Ve vztahu k rozsudku Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 23. srpna 2017 č. j. 26 Nc 1810/2017-19 se ústavní stížnost odmítá.

Z odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. V ústavní stížnosti, doručené Ústavnímu soudu dne 25. května 2018, stěžovatelé podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 a násl. zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), navrhovali zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí. Stěžovatelé namítali, že napadenými rozhodnutími bylo zasaženo do jejich základních práv, a to zejména do práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

2. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 1. listopadu 2010 č. j. Nc 293/2010-46 a 21 P a Nc 284/2010 bylo rozhodnuto o osvojení nezletilého M. B.) (dále jen jako "vedlejší účastník řízení") a jeho polorodé sestry nezletilé A. B., stěžovateli, přičemž šlo o zrušitelné osvojení. V době osvojení bylo vedlejšímu účastníkovi řízení 8 let a měl za sebou mnoho nepříjemných prožitků ze své biologické rodiny a následně z dětského domova. Stěžovatelé jako jeho rodiče mu chtěli dát láskyplný domov, pozitivní výchovu a především pocit bezpečí. U vedlejšího účastníka řízení se však začaly vyskytovat výchovné problémy, proto byl nejprve předán do péče pěstounů a poté bylo rozsudkem Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 23. srpna 2017 č. j. 26 P 7/2017-164 rozhodnuto o ústavní výchově s umístěním do Dětského domova. V současné době je vedlejší účastník řízení umístěn v Dětském diagnostickém ústavu.

3. Stěžovatelé se návrhem ze dne 25. dubna 2017 domáhali zrušení osvojení, neboť osvojení neplní svůj účel. Okresní soud v Mladé Boleslavi rozsudkem ze dne 23. srpna 2017 č. j. 26 Nc 1810/2017-19 návrh stěžovatelů na zrušení osvojení zamítl z důvodu, že podle § 840 odst. 2 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, osvojení nelze zrušit po uplynutí tří let od rozhodnutí o osvojení a vlivem tzv.

nepravé zpětné účinnosti nového občanského zákoníku se stalo osvojení vedlejšího účastníka řízení nezrušitelným osvojením.

4. Stěžovatelé proti rozsudku soudu prvního stupně podali odvolání. Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 13. února 2018 č. j. 32 Co 448/2017-35 napadený rozsudek potvrdil jako věcně správný.

II. Argumentace stěžovatelů

5. Stěžovatelé v ústavní stížnosti namítali, že Okresní soud v Mladé Boleslavi se při interpretaci a aplikaci právní normy na posuzovanou věc dopustil z hlediska spravedlivého procesu neakceptovatelné libovůle, spočívající v neresepektování jednoznačně znějící právní normy a jejího výkladu a opominutí dalších právních norem, které na daný případ dopadají.

6. Podle názoru stěžovatelů se v souladu s ustanovením § 3028 odst. 2 občanského zákoníku mělo postupovat podle zákona č. [94/1963](#) Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

7. Dále stěžovatelé namítali, že obecné soudy svými rozhodnutími zcela vyloučily aplikaci ustanovení § 3036 občanského zákoníku, na který stěžovatelé poukazovali, podle kterého se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona.

8. Podle názoru stěžovatelů se lhůta pro podání návrhu na zrušení osvojení měla posuzovat podle zákona o rodině a s ohledem na přechodná ustanovení občanského zákoníku, zejména ustanovení § 3028 a § 3036 nelze dovodit, že by v daném případě účinností nového občanského zákoníku měla začít běžet nově zavedená tříletá lhůta pro zrušení osvojení.

III. Vyjádření k ústavní stížnosti a replika stěžovatelů

9. Ústavní soud vyzval účastníky a opatrovníka vedlejšího účastníka řízení k vyjádření se k ústavní stížnosti.

10. Okresní soud v Mladé Boleslavi ve vyjádření ze dne 2. srpna 2018 odkázal na odůvodnění rozhodnutí obou obecných soudů. Podle jeho názoru byl návrh stěžovatelů na zrušení osvojení podán již za účinnosti nového občanského práva a přitom po uplynutí doby delší než 6 let od osvojení nezletilého. Nepravá retroaktivita občanského zákoníku proto objektivně nedovoluje vyhovět návrhu stěžovatelů na zrušení osvojení (již po 3 letech).

11. Krajský soud v Praze ve vyjádření ze dne 18. července 2018 uvedl, že s námitkami stěžovatelů uvedenými v ústavní stížnosti se vypořádal v napadeném rozhodnutí, zdůvodnil, proč při svém rozhodování postupoval podle právní normy účinné od 1. ledna 2014, a rovněž se zabýval námitkou stěžovatelů ohledně aplikace ustanovení § 3036 občanského zákoníku, kterou neshledal důvodnou. Odvolací soud má za to, že rozhodoval v dané věci v souladu s nejlepším zájmem dítěte [čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte (104/1991 Sb.)].

12. Opatrovník vedlejšího účastníka řízení ve vyjádření ze dne 17. července 2018 uvedl, že pobyt vedlejšího účastníka řízení v rodině lze považovat za dlouhodobý. Jeho odchodem z rodiny došlo k přerušování veškerých vazeb s právními rodiči, ale stejně tak i kontaktů se sestrou, která v rodině dál vyrůstá. Tyto skutečnosti přispěly ke změnám v jeho chování, zklamání a další ztráty tak podpořily jeho negativní chování a deprivací syndrom. S těmito změnami a pod jejich vlivem chápe opatrovník i názor nezletilého, který se sám k věci zrušení osvojení vyjadřuje "nevadilo by mi to", "nechci je už

vidět" apod., aniž by mu byly známy právní předpisy o dopadu zrušení osvojení na jeho osobu. Opatrovník vedlejšího účastníka řízení má za to, že by zrušením osvojení došlo k porušení jeho práv, byl by zbaven jména, totožnosti, postavení ve společnosti, a to vše ne v jeho zájmu, ale s negativními dopady na jeho osobu a osobnost.

13. Stěžovatelé v replice k podaným vyjádřením toliko k vyjádření soudu prvního stupně namítali, že návrh stěžovatelů na zrušení osvojení zamítl, aniž by hodnotil individuální zájem vedlejšího účastníka řízení na zrušení osvojení, když právní řád upravuje možnost zrušení osvojení jen v podstatně kratší době tří let od osvojení. Přesto však ve svém vyjádření uvedl, že předmětnou normu hodnotil i z jiných hledisek.

IV. Procesní podmínky řízení

14. Ústavní soud nejprve zkoumal splnění podmínek řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas, oprávněnými stěžovateli a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelé jsou právně zastoupeni v souladu s požadavky § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatelé vyčerpali všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu).

15. Ústavní soud rozhodl bez nařízení ústního jednání (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

16. Ústavní soud není povolán k instančnímu přezkumu rozhodnutí; jeho úkolem je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy). Je úkolem obecných soudů, aby zjišťovaly a hodnotily skutkový stav, prováděly výklad právních předpisů a aplikovaly jej při řešení posuzovaných případů. Do rozhodovací činnosti obecných soudů je Ústavní soud oprávněn zasáhnout jen tehdy, jestliže porušením podústavního práva došlo současně i k porušení ústavně chráněného základního práva. V souvislosti s řízením, které předcházelo napadeným rozhodnutím, je pak Ústavní soud povinen ověřit, zda byly dodrženy požadavky vyplývající z hlavy páté Listiny.

17. Pojmovým znakem institutu ústavní stížnosti je její subsidiarita, jež se po formální stránce projevuje v požadavku předchozího vyčerpání všech procesních prostředků, které zákon stěžovateli k ochraně jeho práv poskytuje a po stránce materiální v požadavku, aby Ústavní soud zasahoval na ochranu ústavně zaručených základních práv a svobod až v okamžiku, kdy ostatní orgány veřejné moci nejsou schopny protiústavní stav napravit.

18. V dané věci má Ústavní soud za to, že stěžovatelé měli k dispozici procesní prostředek k ochraně jejich práv, a sice dovolání, které měli vyčerpat před podáním ústavní stížnosti.

19. Podle ustanovení § 236 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále "o. s. ř."), lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští. Z ustanovení § 237 o. s. ř. vyplývá, že není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

20. Podle ustanovení § 30 odst. 1 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále "z. ř. s."), není dovolání přípustné proti rozhodnutí podle hlavy páté části

druhé tohoto zákona, ledaže jde o rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti, pozastavení nebo omezení jejího výkonu, o určení nebo popření rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení. Pokud obecné soudy dospěly k závěru, že se ve věci jednalo o nezrušitelné osvojení, měli být stěžovatelé náležitým způsobem poučeni tak, že dovolání je v jejich věci přípustné. Ke stejnému závěru dospěl ústavní soud již v nálezu ze dne 24. dubna 2018 sp. zn. II. ÚS 3976/17.

21. Ústavní soud přitom nemůže přistoupit k odmítnutí ústavní stížnosti podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu pro nepřipustnost z hlediska předčasnosti (nevyčerpání všech prostředků ochrany práva), neboť stěžovatelé se řídili nesprávným poučením odvolacího soudu o nepřipustnosti dovolání a musí tu být nejprve zjednána náprava v podobě otevření možnosti dovolání k Nejvyššímu soudu. Povinnost poskytnout řádné poučení účastníkům řízení o procesních právech a povinnostech vyplývá jak z ustanovení § 5 o. s. ř., tak z čl. 36 odst. 1 Listiny, a je naplněním jednoho ze základních předpokladů práva na spravedlivý proces, totiž práva na přístup k soudu (k vyšší přezkumné instanci) podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva").

22. Nesprávným poučením odvolací soud odňal stěžovatelům přístup k Nejvyššímu soudu a porušil tak jejich právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a právo na spravedlivý proces zaručené čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Námitky, které stěžovatelé uplatnili v ústavní stížnosti, mohli vznést již před dovolacím soudem, pokud by dovolání podali. Ústavní soud, vázán principem subsidiarity ústavní stížnosti, se zatím nemůže věcně zabývat předestřenými námitkami stěžovatelů.

23. Ústavní soud přistoupil ke zrušení rozhodnutí odvolacího soudu přesto, že nesprávnost poučení v rozsudku odvolacího soudu nebyla stěžovateli namítána, neboť při rozhodování o ústavní stížnosti není omezen pouze na posouzení v ní obsažené ústavněprávní argumentace a může jí vyhovět i z jiných důvodů [srov. např. nálezy sp. zn. III. ÚS 232/96 ze dne 19. prosince 1996 (N 142/6 SbNU 545)].

24. Z důvodu porušení čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy Ústavní soud ústavní stížnosti stěžovatelů v části, v níž napadají rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 13. února 2018 č. j. 32 Co 448/2017-35, vyhověl podle § 82 odst. 1, odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu a tento rozsudek podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil. Pro opakované řízení před odvolacím soudem to procesně znamená především opravu poučení o přípustnosti dovolání.

25. Porušení základních práv stěžovatelů shledal dosud Ústavní soud pouze v rozhodnutí odvolacího soudu. Za situace, kdy se odvolací soud bude případem opětovně zabývat, Ústavní soud ústavní stížnost ve vztahu k rozsudku Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 23. srpna 2017 č. j. 26 Nc 1810/2017-19 odmítl podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu pro nepřipustnost, danou zde z povahy věci.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Bezplatná obhajoba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Omezení vlastnického práva veřejným prostranstvím a bezdůvodné obohacení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Opomenuté vyjádření účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Služební poměr](#)

- [Svéprávnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určitost sankcionované povinnosti](#)
- [Pohledávka](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)